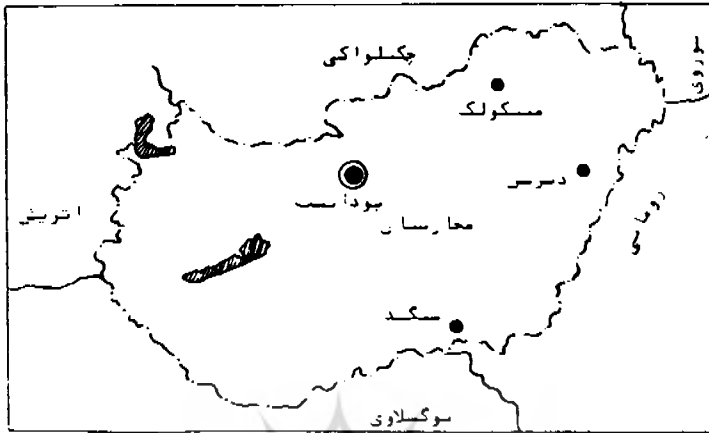

صنعت، خدمات و تجارت خارجی مجارستان

تجهیزات) نسبتاً گسترش سریعتری داشته‌اند در حالیکه رشد صنایع متالورژی و سبک آهسته‌تر بوده است. البته این گونه نرخهای رشد (بااستثنای صنایع متالورژی) با توجه به تاکید سنتی اقتصادهای با برنامه‌ریزی متمرکز بر صنایع سنگین، قابل انتظار می‌باشند و این امر نشان می‌دهد که اجرای اصلاحات اقتصادی در این کشور جهت اصلاح عدم توازن ساختاری در صنایع مجارستان (به نفع صنایع سنگین) کافی نبوده است. از نقطه نظر مالکیت صنعتی، بخش اعظم صنایع این کشور دولتی است و بر حسب نوع فعالیت، تعدادی از واحدهای تولیدی در اختیار تعاونیهاست. در جدول صفحه بعد، رشته‌های مختلف صنعتی مجارستان به تفکیک نوع مالکیت دولتی و تعاونی نشان

صنایع: کشور مجارستان که قبل از جنگ جهانی دوم کشوری کاملاً کشاورزی محسوب می‌گردید پس از جنگ و متعاقب روی کار آمدن رژیم کمونیستی -همچون دیگر کشورهای اروپای شرقی و با استفاده از مدل توسعه شوروی- راههای توسعه صنعتی را با تکیه بر صنایع سنگین سرعت پیمود. صنایع این کشور پس از سالها رشد از اواسط دهه ۱۹۷۰ شاهد نرخهای رشد کمتری بودند و در این میان صنایع معدنی و ساختمان از رکود بیشتری نسبت به دیگر رشته‌های صنعتی برخوردار گردیدند، بطوری که تولیدات این دو رشته صنعتی در سال ۱۹۸۷ کمتر از سال ۱۹۷۷ بوده است. از سوی دیگر در میان دیگر رشته‌های صنعتی، صنایع شیمیایی و مهندسی (ماشین‌آلات و

جدول (۱): تعداد واحدهای تولیدی در رشته‌های مختلف صنعتی (۱۹۸۷)

تعاونی	دولتی	
۷	۴۰	متالورژی
۶۲۲	۴۰۸	مهندسی
۲۰	۴۹	معالم ساختمانی
۹۸	۶۶	شیمیایی
۴۹۸	۲۰۱	صنایع سبک
۱۱۲	۴۵	سایر صنایع
۳۳	۱۸۴	صنایع مواد غذایی
۱۳۱۰	۹۹۳	جمع

مأخذ:

EIU, Country Profile, Op, cit, P. 25.

در بین رشته‌های مختلف صنعتی مجارستان، صنایع ساختمانی نسبت به سایر رشته‌های دیگر صنعتی، از ساختار سازمانی پیچیده‌تری برخوردار می‌باشد و در این رشته بخش خصوصی (بویژه در صنایع خانه‌سازی) نقش مهمی را ایفا می‌نماید.

بطوری که ۵۷/۷ درصد از کل ساختمانهای ساخته شده در سال ۱۹۸۷ توسط این بخش صورت گرفته است. قابل ذکر است که بسیاری از شرکتهای ساختمانی (خصوصی) مجارستان در سالهای اخیر با مشکلات مالی متعددی مواجه گردیده‌اند که به ورشکستگی تعدادی از آنها نیز منجر شده است.

در جدول ذیل به تولید پاره‌ای از اقلام عمده صنعتی مجارستان اشاره می‌گردد.

همانگونه که مشاهده می‌شود تعداد واحدهای تولیدی تعاونی در صنایع مهندسی، شیمیایی و سبک بیش از واحدهای دولتی است که البته این تحول مربوط به سالهای اخیر می‌باشد بدین معنی که تعداد واحدهای دولتی هر سه رشته صنعتی فوق، در سال ۱۹۸۵ از واحدهای تعاونی بیشتر بوده که در فاصله سه سال این نسبت تغییر کرده و سهم واحدهای تولیدی تعاونی در این رشته‌های صنعتی بیشتر گردیده است.

بطور مثال تعداد واحدهای دولتی صنایع مهندسی در سال ۱۹۸۵، ۶۹۶ واحد بوده است که به ۴۰۸ واحد در سال ۱۹۸۷ تنزل کرده و در مقابل تعداد واحدهای تعاونی این رشته صنعتی در بین این دو سال از ۳۳۲ واحد به ۶۲۲ واحد افزایش داشته است.

جدول (۲): تولید تعدادی از محصولات صنعتی عمده در طی سالهای ۱۹۷۵-۸۷

۱۹۸۷	۱۹۸۶	۱۹۸۵	۱۹۸۴	۱۹۸۰	۱۹۷۵	
۲/۱۱	۲/۰۵	۲/۱	۲/۱	۲/۲۱	۲/۲۲	آهن خام (میلیون تن)
۳/۶۲	۳/۷۱	۳/۶۵	۳/۷۵	۳/۷۶	۳/۶۷	فولاد خام (میلیون تن)
۰/۸۶	۰/۸۶	۰/۸	۰/۸۱	۰/۸۱	۰/۷۶	آلومینا (میلیون تن)
۴/۱۵	۳/۸۵	۳/۶۸	۴/۱۵	۴/۶۶	۳/۷۶	سیمان (میلیون تن)
۰/۵۷	۰/۵۴	۰/۵۲	۰/۵۵	۰/۵۹	۰/۶۳	اسیدسولفوریک (میلیون تن)
۰/۵۴	۰/۴۳	۰/۳۹	۰/۳۹	۰/۳۳	۰/۱۲	مواد ترکیبی (میلیون تن)
۱۲۹۵۶	۱۳۳۸۳	۱۳۲۴۶	۱۳۰۲۵	۳۰۳۲	۱۰۸۸۴	اتومبیل (دستگاه)
۲۳۹/۳	۲۵۴/۳	۲۶۳	۲۶۰/۴	۲۳۲/۶	۱۶۴/۴	ماشین لباسشویی (هزار دستگاه)
۳۵۷	۲۲۲	۱۶۷	۱۲۵	۵۸	۴	تلویزیون رنگی (هزار دستگاه)
۱۹۹/۲	۱۴۵/۷	۱۱۹/۲	۱۰۷/۳	۱۰۲/۳	۶۳/۹	نیمه‌ها دیبا (میلیون قطعه)
۱۲۵۹۲	۵۱۲۸	۲۷۳۵	۲۴۴۵	۲۳۶	۱۲۶	کامپیوتر (دستگاه های کوچک)
۳۱۱/۵	۳۱۳/۶	۳۰۹/۷	۳۰۲/۹	۳۳۲/۱	۳۵۲/۱	بارجه‌های بنم‌ای (میلیون مترمربع)
۶۳۴/۸	۵۹۶/۱	۶۳۳/۱	۷۳۷/۵	۶۰۸	۵۴۶/۱	گونت (هزار تن)

مأخذ:

EIU, Country Profile, *Op, cit*, P. 24.

عنوان مهمترین سوخت صنایع و تولید برق میباشد. تاکنون سرمایه گذاریهای متعددی جهت تبدیل سوخت ایستگاههای مولد برق از نفت به زغال سنگ صورت گرفته است. افزایش نیروی برق هسته‌ای و همچنین واردات نیروی برق از دیگر اهداف عمده

انرژی: مجارستان از بابت منابع طبیعی نسبتاً فقیر میباشد بطوری که بیش از نیمی از نیازهای خود به انرژی را از طریق واردات تامین می‌کند. یکی از مهمترین اهداف برنامه‌های پنجساله دولت (منتهی به سال ۱۹۹۰)، کاهش وابستگی کشور به نفت به

یک شبکه انتقال برق وسیع در اکران شوروی، بخش مهمی از برق مصرفی مجارستان را تامین می‌کند.

در بین رشته‌های مختلف صنعتی مجارستان، صنایع ساختمانی نسبت به رشته‌های دیگر صنعتی از ساختار سازمانی پیچیده‌تری برخوردار می‌باشد و در این رشته بخش خصوصی - بویژه در صنایع خانه‌سازی - نقش مهمی را ایفا می‌نماید.

از سوی دیگر مجارستان دارای ۴ ایستگاه مولد نیروی هسته‌ای هر کدام به ظرفیت تولید ۴۴۰ مگاوات برق در نزدیکی شهر پاکس (Paks) در جنوب بوداپست می‌باشد. در سال ۱۹۸۷ برق هسته‌ای ۳۷ درصد از کل تولید برق این کشور را تامین می‌کرده است. اخیراً مجارستان و شوروی موافقت کرده‌اند تا ساخت دونیروگاه هسته‌ای دیگر را به ظرفیت ۱۰۰۰ مگاوات آغاز نمایند که البته این امر مستلزم سرمایه‌گذاری بسیار سنگینی است که برای دولت مجارستان تامین منابع مورد نیاز امر مشکلی می‌باشد.

برنامه پنجساله جاری مجارستان به شمار می‌رود. یک شبکه انتقال برق وسیع در اکراین شوروی بخش مهمی از برق مصرفی مجارستان را تامین می‌کند. مجارستان همچنین از طریق خطوط لوله، گاز طبیعی مورد نیاز خود را از شوروی وارد می‌کند. ذخایر زغال سنگ این کشور (از نوع زغال سخت) ۷۱۴ میلیون تن برآورده شده که ۱۰۰ میلیون تن آن از نظر اقتصادی قابل استخراج می‌باشد. ذخایر سنگ‌سخت نوع نامرغوب این کشور حدود ۷۸۰ میلیون تن برآورده شده که با نرخ فعلی تولید تا ۳۰ سال دیگر تکافوی نیازهای این کشور را می‌کند.^۱

(1): *Ibid*, P. 23.

نفت و گاز عمدتاً در ناحیه آلفولد (Alfold) مجارستان وجود دارد. ذخایر نفت این کشور ۵۸ میلیون تن است که گفته می‌شود برای حفظ تولید تا سال ۱۹۹۱ در سطح ۲ میلیون تن و از آن به بعد با سطح تولید سالانه یک میلیون تن تا پایان قرن حاضر کفایت می‌کند. همچنین ذخایر گاز این کشور ۱۱۳ میلیارد متر مکعب است و با توجه به سطح تولید سال ۱۹۸۷ - که سالانه معادل ۷ میلیارد متر مکعب بود - این سطح تولید تا اواسط دهه ۱۹۹۰ حفظ خواهد شد. تولید نفت مجارستان در سال ۱۹۸۷، ۲۰/۵ درصد از نیازهای نفتی این کشور را در سال مذکور پاسخگو بوده است. قابل ذکر است که قبل از سقوط قیمتهای نفت در سال ۱۹۸۶، صادرات فرآورده‌های نفتی، یک منبع درآمد ارز معتبر مطلوبی برای مجارستان به شمار می‌رفته است. در سال ۱۹۸۷ این کشور ۸/۵ میلیون تن نفت خام (معادل ۸/۳ درصد ارزش کل واردات) خریداری کرده است. نفت خام مجارستان از طریق تجارت دو جانبه کالا از شوروی وارد می‌شود. واردات نیروی برق مجارستان از ۴/۴ میلیارد کیلووات ساعت در سال ۱۹۷۵ به ۱۲/۶ میلیارد کیلووات ساعت در سال ۱۹۸۷ (۳۷/۳ درصد از کل مصرف کشور) بالغ گردید و در سال ۱۹۸۸ کل ظرفیت ایستگاههای مولد نیروی مجارستان حدود ۶۸۰۰ مگاوات بوده است.^۱

خدمات: بخش خدمات مجارستان نسبت به دیگر کشورهای اروپای شرقی، پیشرفت قابل توجهی کرده است. رشته‌های مختلف بخش خدمات بویژه سیستم بانکی و مالی، خدمات تجاری، توریسم، مطبوعات و صنعت فیلم‌سازی و سینما در مجارستان از جمله رشته‌های عمده خدماتی این کشور هستند که طی سالهای پس از جنگ دوم توسعه چشمگیری را شاهد بوده‌اند.

سیستم مالی: همچون دیگر کشورهای اروپای شرقی، بودجه نقش مهمی را در تخصیص مجدد منابع اقتصادی ایفا می‌کند. منبع عمده درآمد بودجه در مجارستان پرداخت‌های شرکتها، موسسات و تعاونها - که از مالیات بر سود و همچنین مالیات بر نهاده‌های کار و سرمایه تشکیل شده است - میباشد. همچنین هزینه‌های عمده بودجه را سوبسید به شرکت‌ها و سوبسید کالاهای مصرفی، تامین مالی سرمایه‌گذاریها، هزینه‌های تامین اجتماعی، و خدمات عمومی نظیر آموزش و پرورش و بهداشت تشکیل می‌دهد.

مجارستان اولین کشور در اروپای شرقی است که از اول ژانویه ۱۹۸۸، مالیات بر ارزش افزوده (VAT) و هم مالیات بر درآمد شخصی را به مورد اجرا گذارده است. (نرخ پایه مالیات بر ارزش افزوده ۲۵ درصد و نرخ پایه مالیات بر درآمد ۲۰ درصد میباشد.) برای شرکتهای تولیدی، مالیات بر ارزش

(1): *Ibid*, P. 24.

بخش خدمات مجارستان نسبت به دیگر کشورهای اروپای شرقی پیشرفت قابل توجهی کرده است.

میشند.

یکی از فعالیتهای مهم اقتصادی مجارستان که از نقطه نظر سرمایه گذاری خارجی نیز جاذب می باشد، صنعت توریسم در این کشور است. هتل های جدید، مراکز تفریحی و قیمتهای نسبتاً پایین همگی در جلب روزافزون توریستهای خارجی به این کشور موثر میباشند. درآمدهای ارزی (معتبر) مجارستان از طریق جلب سیاحان در سال ۱۹۸۷، ۳۶۸ میلیون دلار بود که نسبت به سال ۱۹۸۵ بیش از ۱۴۵ درصد افزایش داشته است. در سال ۱۹۸۷ بیش از یازده میلیون نفر از این کشور دیدن کرده اند.

تجارت خارجی: تجارت خارجی نقش بسیار مهمی در اقتصاد مجارستان ایفا می نماید، بطوری که صادرات کالایی در سال ۱۹۸۷ حدود ۴۵ درصد از تولید خالص مادی این کشور را تشکیل می داده است.^۱ تجارت خارجی مجارستان تقریباً بظور مساوی با کشورهای سوسیالیستی و کشورهای غربی صورت می گیرد. البته اکثر کالاهای مورد مبادله مجارستان با کشورهای اروپای شرقی از جمله کالاهایی هستند که در بازار کشورهای غربی قابل فروش نمی باشند. عمده ترین شریک تجاری

افزوده، بار مالیاتی را از تولید ناخالص به تولید خالص منتقل می کند. علاوه بر این انتظار می رود که مالیات بر ارزش افزوده سیستم مالیاتی ترجیحی کشور را یکسان (Unify) کرده و بدین ترتیب هر شرکت می تواند در خصوص نرخ مالیاتی خود با مقامات مرکزی مذاکره نماید. البته موفقیت این طرح به اصلاحات در سایر بخشها بستگی دارد و اینکه تا چه میزان مقامات مجاری می توانند در جهت دادن اقتصاد این کشور به سوی یک اقتصاد بازار (Market-Oriented) به توفیق برسند.

به منظور مدرنیزه کردن سیستم بانکی مجارستان، سه بانک جدید تجاری در اوائل سال ۱۹۸۷ تاسیس گردید. سه بانک جدید همراه با دو بانک تجاری دیگر در حال حاضر قادر به تأمین سرمایه برای شرکتها و تعاونیها میباشند. بانک ملی مجارستان (بانک مرکزی) علاوه بر نظارت بر کلیه بانکهای تجاری این کشور، انحصار معاملات ارز را در اختیار دارد. یکی از مشکلات عمده ای که در جهت رقابتی تر کردن سیستم بانکی مجارستان وجود دارد، این واقعیت است که نیروهای بازار در اقتصاد این کشور هنوز ضعیف

(1): EIU, Country Profile, *Op, cit*, P. 31.

از این اقدام افزایش قدرت رقابت تولید کنندگان داخلی از طریق دسترسی آسان به منابع (از جمله واردات) می‌باشد.

قابل ذکر است که اولین مرحله اقلام وارداتی شامل: ماشین آلات، فرآورده‌های

مجارستان اتحاد جماهیر شوروی است و پس از آن کشورهای آلمان غربی، آلمان شرقی، چکسلواکی و اتریش قرار دارند. همچنین عمده‌ترین اقلام صادراتی این کشور را محصولات کشاورزی،

تجارت خارجی نقش بسیار مهمی در اقتصاد مجارستان ایفا می‌نماید، بطوری که صادرات کلایی در سال ۱۹۸۷ حدود ۴۵ درصد از تولید خالص مادی این کشور را تشکیل می‌داده است.

شیمیایی و صنایع سبک می‌گردد. صادرات به کشورهای صاحب ارز قابل تبدیل (معتبر) در سال ۱۹۸۸ برحسب قیمت‌های جاری فورنیت (پول مجارستان) ۶/۲۵ درصد نسبت به سال ۱۹۸۷ افزایش داشته است. این میزان افزایش برحسب نرخ جاری دلار، ۱۷ درصد بوده است. کل درآمدهای ارزی قابل تبدیل در این سال (۱۹۸۸) ۵۸۷۵ میلیون دلار (قوب) بوده است.^۳ قابل ذکر است که در ترکیب صادرات مجارستان در سال فوق پیشرفتی حاصل نگردیده بود بطوری که صادرات مواد خام و کالاهای نیمه تمام (نظیر مواد شیمیایی و فرآورده‌های متالورژی) ۳۰ درصد از عواید ارزی قابل تبدیل را به خود اختصاص داده بودند، در حالیکه صادرات کالاهای مصرفی

ماشین آلات و مصنوعات نیمه ساخته تشکیل می‌دهند و اقلام عمده وارداتی نیز مواد سوختی، کالاهای نیمه تمام و ماشین آلات می‌باشد. متعاقب رویدادهای اخیر در اروپای شرقی و ضرورت انجام اصلاحات اقتصادی در کشورهای مزبور، دولت مجارستان نیز به منظور انجام این اصلاحات و سوق دادن اقتصاد کشور به سمت اقتصاد بازار، برنامه سه ساله‌ای را در سال ۱۹۸۷ به مورد اجرا گذارد که یکی از اهداف این برنامه آزادسازی تدریجی واردات از مناطق ارزی قابل تبدیل بود.^۱ در اول ژانویه سال ۱۹۸۹ دولت مجارستان اولین مرحله از آزادسازی واردات را به مورد اجرا گذارد که بدین ترتیب ۴۰ درصد از واردات بدون کسب مجوز به کشور وارد خواهد شد.^۲ هدف دولت

(1): Imre-Dunai, "Import Liberalization," *Hungaro Press* (1990)

(2): Hungarian Chamber of Commerce, *Hungarian Trade Journal*, Vol 40, No. 1 (1990) P.

4.

(3): EIU, Country Report, *Hungary, No 2, 1989* (London: EIU Publications, 1989), P. 16.

و تولیدات صنایع سبک ۷ درصد و صادرات کالاهای ساخته شده تنها ۵ درصد افزایش داشتند. از سوی دیگر صادرات محصولات مهندسی و فرآورده‌های غذایی (با سطح پردازش بالا) در این سال هر دو شاهد ۲۴ درصد افزایش بودند که عمدتاً ناشی از افزایش صدور این محصولات به کشورهای جامعه اقتصادی اروپا و کشورهای اسکانندیناوی بود. یکی از تحولات قابل توجه در جریان صادرات مجارستان در سال ۱۹۸۸، کاهش صادرات این کشور به کشورهای جهان سوم بود که تنها ۲۵ درصد از صادرات ارزی قابل تبدیل مجارستان را تشکیل می‌داد در حالیکه این نسبت طی ده سال گذشته بین ۳۰ تا ۴۰ درصد بوده است.^۱ صادرات ارزی قابل تبدیل، پیامد چندین عامل داخلی و خارجی میباشد که در اینجا به ذکر مهمترین آنها می‌پردازیم:

۱- کاهش یافتن تقاضای داخل در نتیجه اقدامات ریاضت طلبانه (سختگیرانه) دولت به منظور تامین کالا جهت صادرات به غرب.

۲- اعطای میزان زیادی سوبسیدها و مشوقهای صادراتی جهت بالا بردن انگیزه صادرات به غرب

۳- تقاضای زیاد در غرب برای طیف وسیعی از کالاها که منجر به افزایش حجم صادرات گردیده است.

۴- ۱/۳ درصد بهبود در رابطه مبادله با

غرب منجر به افزایش درآمدهای صادراتی شده است.

۵- یک افزایش غیرمنتظره ۴۴ درصدی در صادرات ارزی معتبر به طرفهای تجاری عضو کومکون - عمدتاً صادرات غلات به شوروی - ۲۹۰ میلیون دلار درآمد ارزی قابل تبدیل بدنبال داشته است.

در مقابل افزایش صادرات، تولید - کنندگان داخلی و مصرف کنندگان، کاهش واردات ارزی قابل تبدیل در سال ۱۹۸۸ بودند. برحسب نرخهای جاری فورنیت، واردات ارزی قابل تبدیل ۶/۲ درصد افزایش داشت لکن برحسب حجمی، ۶/۸ درصد کاهش در واردات صورت گرفت. کاهش یافتن تقاضای داخلی، محدود شدن اعتبارات و مداخله دولت باعث گردید که واردات از غرب پایین تر از سطح واردات سال ۱۹۸۷ قرار گیرد. بااستثنای واردات انرژی (برحسب ارزش قابل تبدیل) که برای چندین سال شاهد کاهش بوده، بیشترین کاهش در مورد کالاهای مصرفی صنعتی و تجهیزات سرمایه‌ای صورت گرفته است.

در سال ۱۹۸۸، سهم صادرات سنتی مجارستان (برحسب روبل) با اعضای کومکون در کل صادرات این کشور نسبت به سال ۱۹۸۷ کاهش یافت و از ۴۷/۶ درصد به ۱/۲ درصد رسید (برحسب ارزشهای جاری فورنیت). این تحولات در مورد

(1): *Ibid*, P. 17.

یکی از تحولات قابل توجه در جریان صادرات مجارستان در سال ۱۹۸۸، کاهش صادرات این کشور به کشورهای جهان سوم بود.

نماید.

اخیراً دولت مجارستان پیشنهاد کرده است که تجارت بین اعضای کومکون برحسب ارزشهای قابل تبدیل صورت گیرد و این پیشنهاد مورد حمایت دولت شوروی نیز قرار گرفته و دو کشور همچنین موافقت کرده اند که تجارت در داخل کومکون براساس یک سیستم پیشرفته حسابداری برحسب دلار و در چهار چوب قیمت‌های بازار جهانی صورت گیرد.^۲ در صورت به مورد اجرا درآمدن چنین پیشنهادی که با توجه به تحولات اروپای شرقی و شوروی محتمل نیز بنظر می‌رسد، روابط تجاری مجارستان با اعضای کومکون به شدت تغییر خواهد کرد و بین تولید کنندگان داخلی، رفتار اقتصادی عقلایی تری مورد تشویق قرار خواهد گرفت.

تراز پرداختها:

افزایش صادرات به کشورهای توسعه یافته غربی و کاهش اساسی در واردات مجارستان در سال ۱۹۸۸ یک مازاد تجاری (برحسب ارز قابل تبدیل) ۵۷۲/۹ میلیون دلاری را برای این کشور بدنبال داشت. این مازاد - برحسب نرخ برابری هر دلار معادل

واردات مجارستان از این کشورها نیز صادق بود بطوری که سهم واردات از کومکون طی همان مدت از ۴۵/۳ درصد به ۴۳/۱ درصد کاهش پیدا کرد. اگر چه بخشی از این کاهش سهم تجارت با کشورهای عضو کومکون ناشی از افزایش صادرات ارزی قابل تبدیل مجارستان بود، لکن بخش عمده آن بعنّت سقوط قیمت‌ها در میان اعضای کومکون بود که منجر به ۳ درصد کاهش در واردات روبلی مجارستان در سال ۱۹۸۸ گردید.^۱

طی سال مذکور صادرات روبلی مجارستان نیز - علی‌رغم ۳ درصد کاهش - منجر به ۱۲۹/۶ میلیون روبل (۵۹ میلیون دلار برحسب فوریت) مازاد تجاری برای این کشور گردید که البته نسبت به مازاد ۱۴۱/۱ میلیون روبلی (۷۰ میلیون دلار) سال ۱۹۸۷ حاکی از کاهش بود. با توجه به قیمت‌های نسبتاً پایین جهانی نفت و مازاد تجاری روبلی مجارستان، انتظار می‌رود که در آینده نزدیک این وضعیت ادامه داشته باشد، و اخیراً دولت شوروی موافقت کرده است که به منظور کاهش مازاد روبلی مجارستان اقدام به گسترش ساختمان مترو بوداپست

(1): *Ibid*, P. 18.

(2): *Ibid*, P. 19.

اخيراً دولت مجارستان پیشنهاد کرده است که تجارت بین اعضای کومکون برحسب ارزشهای قابل تبدیل صورت گیرد و این پیشنهاد مورد حمایت دولت شوروی نیز قرار گرفته است.

درصد افزایش در مخارج ارزی آنها در سال فوق بوده است.

در سه ماهه اول سال ۱۹۸۹ نیز این روند مسافرت به خارج شتاب بیشتری بخود گرفت. بیشتر مسافرت مجاریها به غرب - بویژه به وین - به قصد خرید صورت می‌گیرد.^۲

بدهیهای خارجی:

در پایان سال ۱۹۸۸ کل بدهیهای ناخالص مجارستان برحسب ارزشهای قابل تبدیل ۱۷/۳ میلیارد دلار بود که نسبت به ۱۷/۷ میلیارد دلار سال ۱۹۸۷ حاکی از ۲/۳ درصد کاهش بود، اگرچه مجارستان در سال ۱۹۸۸ نسبت به سال قبل از آن میزان کمتری قرض نمود، لکن دلیل عمده کاهش بدهیهای مجارستان، اثر افزایش نرخ برابری دلار در مقابل دیگر ارزشهای عمده چون ین و مارک آلمان غربی بر بدهیهای این کشور بود. در سال ۱۹۸۷ تنها ۳۵ درصد از بدهیهای مجارستان برحسب دلار بوده است.

۵۶/۴۱ فورنیت - توسط اداره آمار مجارستان محاسبه شده است.^۱

قابل ذکر است که حساب تجاری مجارستان در سال ۱۹۸۷ شاهد یک کسری ۳۶۱/۳ میلیون دلاری (ارز قابل تبدیل) بوده است. همچنان که قبلاً عنوان گردید، عامل اصلی بهبود حساب جاری مجارستان در سال ۱۹۸۸، افزایش تجارت برحسب ارز قابل تبدیل با اعضای کومکون بوده است، بطوری که در سال ۱۹۸۷ این مازاد تجاری با اعضای کومکون تنها ۱۴ میلیون دلار بود که در سال ۱۹۸۸ به ۳۴۲/۸ میلیون دلار (۶۰ درصد از کل مازاد تجاری این کشور به ارز قابل تبدیل) بالغ گردید.

تا سال ۱۹۸۷ از بابت توریسم درآمد ارزی قابل توجهی در حساب جاری مجارستان منعکس می‌گردید. لکن به دنبال برطرف شدن محدودیت‌های مسافرت مردم این کشور به خارج، مازاد ۳۶۸ میلیون دلاری حاصل از جهانگردی در سال ۱۹۸۷ تنها به یک مازاد ۳۹ میلیون دلاری در سال ۱۹۸۸ بالغ گردید.

علت این امر افزایش حدود ۴۰۰ درصد در تعداد مسافرین مجاری به خارج و ۳۳۰

(1): *Ibid*, P. 18.

(2): *Ibid*, P. 19.

نرخ برابری پول:

در مجارستان همچون دیگر کشورهای اروپای شرقی هیچ نرخ ارز وجود ندارد که منعکس کننده قدرت خرید این کشور (این کشورها) برحسب پول کشورهای غربی باشد. تجارت خارجی با غرب منحصراً با ارزهای قابل تبدیل و حدود ۱۰ درصد از تجارت با اعضای کومکون نیز با این ارزها صورت می‌گیرد. در مجارستان یک بازار سیاه ارزی وجود دارد که البته تفاوت بین نرخهای بازار سیاه و رسمی نسبت به دیگر کشورهای اروپای شرقی به مراتب کمتر است و آنهم بدلیل نزدیک بودن نرخ فورنیت به نرخهای واقعی قابل تبدیل و هم بدلیل در دسترس بودن کالاهای بیشتری برای خرید برحسب فورنیت، میباشد. بدنایال یک سیستم جدید، بانک ملی مجارستان می‌تواند نرخ برابری

گردید. مجارستان نسبت به سایر کشورهای اروپای شرقی - متعاقب اصلاحات سال ۱۹۶۸ - حرکت‌های بیشتری را به سمت مشارکت دادن نیروهای بازار در تصمیم‌گیریهای اقتصادی صورت داده است و علی‌رغم مخالفت‌هایی که با این حرکت‌ها در طی دهه ۱۹۷۰ شده بود، حزب کمونیست این کشور از اواخر دهه مزبور و اوائل دهه ۱۹۸۰، این حرکت‌ها را شتاب بیشتری بخشید تا اینکه متعاقب جریانات بوجود آمده در شوروی و ضرورت تبعیت از سیاست‌های رهبریت این کشور در سایر کشورهای بلوک شرق، مجارستان نیز بیش از سایر کشورهای اروپای شرقی، به سمت اصلاحات سیاسی و اقتصادی گام برداشت و طی سالهای ۱۹۸۵ تا ۱۹۸۹ اقدامات متعددی را در خصوص حذف مقررات

در پایان سال ۱۹۸۸ کل بدهیهای ناخالص مجارستان برحسب ارزهای قابل تبدیل ۱۷/۳ میلیارد دلار بوده است.

موجود، خصوصی کردن بخشهایی از صنایع، تحول در سیستم بانکی، ایجاد بازارهای مالی و سرمایه، آزادسازی واردات، عدم تمرکز در بسیاری از بخشهای اقتصادی و غیره، به مورد اجرا گذارد. اگرچه اصلاحات سیاسی در جهت مشارکت دادن بیشتر مردم در تصمیم‌گیریها، به موازات اصلاحات و اقدامات اقتصادی نبوده است لکن متعاقب

فورنیت را بین ± 5 درصد و بدون مشورت با دولت تغییر دهد. در ۲۱ مارس سال ۱۹۸۹ بانک ملی به منظور افزایش صادرات و کاهش واردات اقدام به ۵ درصد کاهش ارزش فورنیت نمود. باتوجه به نرخ ۱۵ درصدی تورم در سال ۱۹۸۹ کاهش بیشتر ارزش فورنیت دور از انتظار نمی‌باشد.^۱ نتیجه‌گیری - همانگونه که مشاهده

(1): *Ibid*, P. 21.

تغییر رهبریت در حزب کمونیست و فعال شدن احزاب سیاسی غیر کمونیست، انتظار می‌رود که سیستم سیاسی کشور بسوی یک سیستم چند حزبی حرکت کرده و به موازات شکل‌گیری یک اقتصاد بازار در مجارستان، البته در قالب اقتصاد مختلط - در آینده‌ای نه چندان دور کشور شاهد شکل‌گیری سیستم سیاسی - اقتصادی دموکراتیک باشد. مسئله‌ای

را که در اینجا نباید از نظر دور داشت، نقشی است که غرب می‌تواند در تشدید تحولات این کشور و سایر کشورهای اروپای شرقی از طریق اعطای کمک‌های مالی و تکنولوژیک عهده‌دار گردد، کمک‌هایی که شاید بدون آنها، روند تحولات اروپای شرقی با عدم موفقیت مواجه شود.

منابع:

- (1): Encyclopedia-Britannica Inc, The New *Encyclopedia-Britannica* 30 Vols USA: Helen Heming way Benton 19th Vol. 9
- (2): Europa-Publications-Limited, *The Europa Yearbook* , 1986. London: Europa Publications Limited, 1980. Vol. 7.
- (3): EIU, Contry Profile, *Hungary, 1988-89* London: EIU Publications, 1988.
- (4): EIU, Contry Report, *Hungary No 2 1989* London: EIU, Publications, 1989.
- (5): Bolz, Klaus (ed),"The Economic-Systems-of-the East European Countries-at-the-Start-of-the Ninettes," *Inter Economics*, Vol. 25, March/April 1990
- (6): Imre Dunai, Import-Liberalization, *Hunguro-Press* No 1, 1990
- (7): Imports-A-Gigreater Range, *Hungarian-Trade-Journal* Vol 40, No 1 1990.
- (8): International Monetary Fund,"Economic-Reform-in Easter Europe," *IMF Survey*, Vol 19. No 9, May 7 1990.

۹- موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی، بررسی امکانات خرید کالا و خدمات از کشورهای عضو شورای همکاری اقتصادی «کومکون»، تهران: موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی ۱۳۶۷.